

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОРНІЄНКО ІННА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 81'373.611=512.161

**АБРЕВІАЦІЯ У СУЧАСНІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ:
ДЕРИВАЦІЙНИЙ ТА ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

10.02.13 – мови народів Азії, Африки,
аборигенних народів Америки та Австралії

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі тюркології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: *кандидат філологічних наук, доцент*
ПОКРОВСЬКА Ірина Леонідівна,
Інститут філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри тюркології

Офіційні опоненти: *доктор філологічних наук, професор*
КАРПЕНКО Олена Юріївна,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
завідувач кафедри граматики англійської мови

кандидат філологічних наук, доцент
СІЛЕНКО Наталія Василівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
доцент кафедри східної філології.

Захист відбудеться “16” травня 2017 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.50 в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01030, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14, к. 63.

Із дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12.

Автореферат розісланий “14” квітня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук

К. О. Телешун

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Абревіація є одним з найбільш популярних, динамічно розвинутих, продуктивних способів словотворення, але у багатьох відношеннях абревіатури залишаються недостатньо дослідженими у лінгвістиці, оскільки досі у науковців виникають суперечливі погляди на їх статус у номінативній системі мови. Скорочені одиниці розкривають складний і багатоаспектний характер розвитку мови, тому не дивно, що ведуться пошуки нових шляхів їх лінгвістичного аналізу. Дослідження абревіатур ускладнюється й тим, що вони досить різноманітні за своїм складом, часто їх запис зливається з умовними позначками, символами.

Актуальність дисертаційної роботи визначається необхідністю системного аналізу причин виникнення абревіатур, їх соціолінгвістичного аспекту функціонування, потребою комплексного вивчення структурної, семантичної специфіки скорочень, їх місця у словотворчій системі сучасної турецької мови, опису абревіації та абревіатурної лексики з точки зору прагматики та виокремлення особливостей вживання скорочень у різних турецькомовних дискурсах.

У сучасному світі, який безперервно змінюється та розвивається, обмін інформацією відбувається надзвичайно швидко. Мова нерозривно пов'язана з різноманітною діяльністю людини у суспільстві і постійно збагачується новими словами. Це зумовлює прискорений процес появи у мові нових лексичних одиниць, їх кількісне зростання та постійне оновлення. З'являються нові типи абревіатур, які використовуються на всіх рівнях людської активності, починаючи з високої наукової, закінчуючи побутовою. Тому виникає необхідність багатоаспектного опису такого високопродуктивного у сучасній турецькій мові способу словотворення, як абревіація.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах наукових тем Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка “Мови та літератури народів світу: взаємодія та самобутність” (номер державної реєстрації – 11 БФ 044-01) та “Україна і сучасний світ: міжмовний та міжкультурний діалог” (номер державної реєстрації – 16 БФ 044-01). Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 5 від 18 грудня 2012 р.)

Мета дослідження – визначити структурно-семантичну своєрідність турецьких абревіатур, лінгвопрагматичні особливості їх функціонування у сучасній турецькій мові.

Досягнення мети дисертаційної роботи полягає у вирішенні таких **завдань**:

- висвітлити загальнонаукові підходи до понять “абревіація” та “абревіатура”, проаналізувати існуючі типології абревіатур і скорочень;
- сформулювати основні підходи до пояснення причин появи абревіатур у системі сучасної турецької мови;
- описати основні способи деривації;
- охарактеризувати абревіацію як продуктивний спосіб словотворення;

– визначити основні функції скорочень та виявити їх лінгвопрагматичні особливості в турецькомовних джерелах.

Об’єктом дослідження є абрєвіатури як номінативні одиниці сучасної турецької мови.

Предмет дослідження – дериваційний та лінгвопрагматичний аспекти абрєвіації у сучасній турецькій мові.

Матеріалом дослідження послуговували абрєвіатури різних структурно-семантичних типів (близько 1500 одиниць), які було відібрано методом суцільної вибірки з друкованих періодичних видань (газет “Hürriyet”, “Radikal”, “Sabah”, “Tercüman”, “Zaman”, журналів “Ekonomik Forum”, “İtkib Forum”) та інших засобів масової інформації (Інтернету, телевізійних передач “Beyaz TV”, “CNN Türk”, “Habertürk”, “Halk TV”, “Kral TV”, “STAR TV”, “TRT Haber” і радіостанцій “Açık Radyo”, “İstanbul FM”, “Medya FM”), наукових, офіційно-ділових, розмовно-побутових усних та письмових текстів 1995–2016 рр. У роботі також використані лексикографічні матеріали: “Орфографічний словник” О. Адали (2015 р.), “Орфографічний словник” Ш. Акалина (2008 р.), “Словник абрєвіатур” Б. Фідана (2002 р.), “Словник турецьких та міжнародних абрєвіатур” Дж. Чобанли (2001 р.), “Тлумачний словник сучасної турецької мови” Т. Озтюрка (2016 р.).

Методологічну основу дослідження становлять погляди багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників на питання процесу абрєвіації, її особливостей утворення та розвитку (Ш. Акалин, Д. І. Алексєєв, Н. Атабай, Л. М. Бойченко, В. В. Борисов, Р. Ф. Возна, Є. П. Волошин, О. Есперсен, Н. Ф. Клименко, О. П. Локота, О. М. Мацько, Р. І. Могилевський, А. М. Нелюба, В. Г. Павлов, Т. Пайлз, М. М. Сегаль, М. Г. Сердюк, А. В. Стахєєва, Р. Уельз, Б. Фідан, О. П. Шаповалова, С. Шемседін) на загальну теорію абрєвіатур, визначення лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників їх виникнення у мові (С. Бал’ємеєз, Ф. Брюно, Р. Гюль, В. П. Даниленко, К. А. Дюжикова, О. А. Земська, М. Калфа, М. Коєн, К. Нюроп, С. І. Ожегов, І. С. Самохотська, О. А. Стишов, М. М. Шанський, Б. Шімшір), на словотвірний потенціал та семантичну специфіку абрєвіатур (Е. Геніш, С. В. Сорокін, К. О. Телешун, О. М. Тур, О. П. Шаповалова), на лінгвопрагматичні характеристики абрєвіації (П. Вацлавік, Д. Вандервекен, Ю. В. Горшунов, В. І. Заботкіна, О. Ю. Карпенко, О. Є. Кібрик, І. М. Кобозєва, А. А. Романов, Р. С. Столнейкер, І. П. Сусов, Д. Хаймз, Л. П. Чахоян), на проблеми функціонування абрєвіатур у різних дискурсах (М. Еркан, Х. Їлдиз, О. П. Локота, М. Р. Ткачівська, М. А. Ярмашевич).

Методи дослідження. З метою розв’язання поставлених завдань використовувалися загальнонаукові та власне лінгвістичні методи дослідження. За допомогою методу аналізу та синтезу було диференційовано поняття “абрєвіація” та “абрєвіатура”. Методи описового та компонентного аналізу дозволили простежити семантичні, фонетичні та графічні особливості абрєвіатур, виділити сукупність ознак скорочених лексичних одиниць сучасної турецької мови, за допомогою яких вони різняться між собою та здійснити їх структурно-типологічну класифікацію. Контекстуальний метод дозволив проаналізувати текстове використання абрєвіації.

Функціональний метод застосовувався для виявлення прагматичних принципів утворення абрєвіації та особливостей її функціонування у сучасній турецькій пресі.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що:

- *уперше* в історії української лінгвістичної тюркології розглянуто лінгвопрагматичні особливості абрєвіації у сучасній турецькій мові;
- *уперше* розкрито номінативну та експресивну функції абрєвіації у сучасній турецькій мові;
- *уперше* виявлено особливості функціонування омонімічних абрєвіатур та тенденції їх використання у сучасній турецькій пресі.
- *уперше* проведено комплексний аналіз існуючих класифікацій турецьких абрєвіатур та скорочень;

Запропоновано авторську структурно-типологічну класифікацію абрєвіатур у сучасній турецькій мові. *Виявлено та охарактеризовано* фонетичні і графічні особливості турецьких абрєвіатур. *Отримали подальший розвиток* історія виникнення, формування та розвитку абрєвіації та особливості вживання запозичених абрєвіатур у сучасній турецькій мові. *Доведено* продуктивність абрєвіації як способу словотворення.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що зроблені висновки й узагальнення є внеском у розробку загальної теорії абрєвіації, лінгвопрагматики, сприяють ґрунтовному пізнанню структурно-семантичної специфіки турецьких абрєвіатур. Запропонована авторська типологічна класифікація може використовуватися для опису механізму абрєвіації в інших мовах. Отримані наукові висновки розкривають прагматичні принципи утворення абрєвіатур, описують номінативну та експресивну функції абрєвіації, феномен мовної гри, характеризують явище омонімії абрєвіатур у сучасній турецькій мові. Результати дослідження доповнюють картину сучасного стану абрєвіатурної лексики турецької мови.

Практичне значення отриманих результатів і висновків полягає в можливості їх застосування у викладанні таких нормативних навчальних дисциплін, як “Практичний курс турецької мови” (розділ “Лексикологія”), “Лексикологія турецької мови”, “Стилістика турецької мови”, для написання відповідних розділів підручників, навчально-методичних посібників, у розробці спецкурсів і спецсеінарів із словотвору, морфології та стилістики, перекладознавства тощо. Опрацьований фактичний матеріал може використовуватись у лексикографічній практиці – укладанні термінологічних та тлумачних словників, словників абрєвіатур.

Особистий внесок здобувача. Усі викладені в дисертації результати отримані дисертантом одноосібно.

Апробація роботи. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у доповідях на наукових та науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародній науково-практичній конференції “Актуальні проблеми тюркології та сходознавства” (м. Сімферополь, 21–23 березня 2013 р.), Всеукраїнській науковій конференції за участю молодих вчених “Мова, свідомість, художня творчість, Інтернет у дзеркалі сучасних філологічних студій” (м. Київ, 11

квітня 2013 р.), Міжнародній тюркологічній конференції “Дмитрівські читання” (м. Москва, 4 жовтня 2013 р.), Всеукраїнській науковій конференції за участю молодих вчених “Філологічна наука в інформаційному суспільстві” (м. Київ, 10 квітня 2014 р.), Міжнародній науковій конференції “Сучасне й майбутнє філології в епоху глобалізації – 2015” (м. Будапешт, 25 липня 2015 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано шість статей: чотири публікації у фахових наукових виданнях України, одна стаття у закордонному науковому періодичному виданні та одна додаткова публікація.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків та списку використаних джерел (283 позиції, у т. ч. 96 – іноземними мовами). Повний обсяг дисертації – 203 сторінки, основний зміст викладено на 177 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано її мету та завдання, визначено об’єкт, предмет, матеріал дисертаційної роботи, зазначено використані методи дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про апробацію результатів дисертації, зазначено кількість публікацій, структуру й обсяг роботи.

У **першому розділі “Теоретичні засади дослідження процесу абревіації в турецькій мові”** розглянуто теоретичні основи вивчення процесу абревіації, проаналізовано основні підходи до тлумачення понять “абревіація” та “абревіатура”, виділено головні причини появи процесу абревіації у мові та подано загальну характеристику цього способу словотворення, окреслено факти історичного зародження та активного розвитку абревіатур у турецькій мові, охарактеризовано методологічну базу дослідження.

У сучасному мовознавстві існують різні погляди щодо ролі та самостійності абревіатур у мовній системі. Одні мовознавці (Р. І. Могилевський, А. М. Нелюба, С. М. Шадико) стверджують, що абревіатури є не самостійними номінативними одиницями, а скороченими відтвореннями (формальними дублетами) вихідних слів та словосполучень. Інші ж дослідники (Д. І. Алексєєв, К. А. Дюжикова, Г. Марчанд) заперечують це твердження, беручи до уваги випадки, коли значення абревіатури й мотивуючого словосполучення не збігаються. Деякі науковці (О. С. Кубрякова, А. Є. Супрун) вважають, що скорочені утворення є проміжним явищем між самостійними похідними словами і фонетичними варіантами співвідносних твірних основ.

У роботах турецьких лінгвістів, присвячених проблемі скорочених лексичних одиниць, для позначення абревіатур використовується широкий спектр різних визначень і термінів: “kısaltma”, “kısaltılmış sözcük”, “iktisar”, “akronim”.

До чинників, що впливають на виникнення нових одиниць, їх функціонування у мові, належать як лінгвістичні (тенденція до економії мовних зусиль, регулярності внутрішньомовних відношень, вироблення мовного автоматизму, прагнення до аналітичності, вплив інших мов у результаті мовних контактів), так і екстралінгвістичні чинники (розвиток суспільства, науково-технічний і соціальний

прогрес, політичні та економічні події, поширення інформаційного потоку й потреба передачі його з найменшими витратами часу та місця, естетичні смаки певної доби).

Абревіація вважається морфологічним способом словотворення, що забезпечує процес вторинної номінації, унаслідок якої утворюються самостійні слова принципово нової структури, що мають особливий статус у мові. Незважаючи на свої своєрідні ознаки: незвичайний запис і вимову, специфіку набуття частиномовного статусу та прояву словотворчих ознак, аббревіатури набувають усіх властивостей мовного знака і водночас виявляють характерні особливості повнозначного слова. До них належать цілісність, єдність змісту і форми, номінативна функція. Особливість аббревіації як способу словотворення полягає в тому, що вона спрямована на створення більш коротких, порівняно з вихідними структурами номінацій.

Поява аббревіатур у турецькій мові – одна з реакцій мови на зміни в житті суспільства. Аббревіацію як активний спосіб словотворення турецькі мовознавці почали визнавати у 1927 р., коли було укладено перший “Словник аббревіатур” І. Х. Тевфіком. Починаючи з 2000 р. скорочені лексичні одиниці почали активно використовуватись у всіх сферах життєдіяльності.

Аббревіатури в турецькій мові є явищем масовим, що розвивається і постійно удосконалюється, відповідно кількість аббревіатур усіх типів зростає. Словники скорочень постійно поповнюються новими аббревіатурними утвореннями.

У другому розділі “**Структурні типи аббревіатур турецької мови та їх семантичні особливості**” проаналізовано існуючі в лінгвістиці основні класифікації аббревіатур та скорочень, запропоновано авторську структурно-типологічну класифікацію турецьких аббревіатур, визначено їх фонетичні і графічні особливості, з’ясовано специфіку семантичного вживання запозичених аббревіатур у турецькій мові.

Визначення скорочень і принципи їх класифікації багаточисленні й неоднорідні, оскільки до цього часу не вироблено універсального визначення та загальної теорії аббревіації: праці, присвячені проблемі скорочень, не охоплюють це явище повністю, розглядаючи його під різними кутами зору.

Серед українських науковців дослідженням аббревіації в турецькій мові займався С. В. Сорокін, який уклав словник аббревіатур, що використовуються у газетно-інформаційних текстах. Вчений виділяє ініціальні, складові, змішані та інші скорочення. О. П. Локота визначала аббревіатури як особливий спосіб утворення термінів у турецькому дипломатичному дискурсі. На думку дослідниці, для утворення дипломатичних термінів у турецькій мові використовуються здебільшого ініціальні скорочення літерного і змішаного типів. К. О. Телешун розглядала аббревіацію в системі сучасної турецької фахової мови торгівлі, виокремила структурні типи аббревіації: ініціальні літерно-звукові скорочення, складові та частково скорочені аббревіатури.

Турецькі мовознавці Т. Гюленсой, Х. Їлдиз, М. Калфа вивчали загальні особливості аббревіатур. Але слід зазначити, що єдиної структурно-типологічної класифікації турецьких аббревіатур не представлено.

Беручи до уваги особливості утворення абревіатур у турецькій мові і, насамперед, компоненти опорного словосполучення, з яких складаються абревіатури того чи іншого типу та керуючись фонетичним критерієм, виділяємо: лексичні, серед яких вирізняємо ініціальні й комбіновані (змішані) абревіатури та графічні скорочення.

1. Ініціальні, які залежно від способу творення і типу вимови поділяються на кілька підтипів:

а) Буквенні (алфавітні), які утворюються складанням початкових букв твірних слів. Наприклад: *АМВ* (вимовляється *a-me-be*) – *Avrupa Merkez Bankası* – Європейський центральний банк, *ВТР* (вимовляється *be-te-pe*) – *Bağımsız Türkiye Partisi* – Партія Незалежної Туреччини, *GSF* (вимовляється *ge-se-fe*) – *Güzel Sanatlar Fakültesi* – Факультет образотворчого мистецтва. Така абревіатура вимовляється як послідовність літер.

б) Звукові (акроніми), які утворюються з початкових звуків слів вихідного словосполучення.

Характерною особливістю акронімів є наявність в їх структурі голосних, що дозволяє членувати їх як звичайні слова. Голосні звуки у складі такого акроніму – це компоненти вихідного словосполучення, а не складоутворювачі “а”, “е”, які використовуються в алфавітному читанні абревіатур: *ТАЕК* – *Türkiye Atom Enerjisi Kurumu* – Турецьке управління з атомної енергетики.

Фонетична структура акронімів настільки близька до фонетичної структури звичайних слів, що можлива вимова акронімів як звичайних слів: *ОН* – *Optik Nevrit* – Неврит зорового нерва (мед.); *он* – десять (числ.).

в) Буквенно-звукові (звуко-буквені) абревіатури, які утворюються із початкових літер та звуків слів вихідного словосполучення у різних комбінаціях:

– сполучення літер і звуків: *GYO* (вимовляється *ge-ye-o*) – *Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları* – Інвестиційні трасти в нерухомість, *SHÇEK* (вимовляється *se-he-çek*) – *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu* – Організація соціального обслуговування та захисту дітей;

– поєднання “звук + літери”: *ÖAKG* (вимовляється *ö-a-ke-ge*) – *Özel Altyapı Kalkınma Grubu* – Приватна група розвитку інфраструктури, *PAFS* (вимовляється *pa-fe-se*) – *Pasifik Adaları Forumu Sekreterliği* – Секретаріат Форуму Тихоокеанських островів;

– утворення типу “звук + літери + звук”: *ЕТНА* (вимовляється *e-te-ha*) – *Etkin Haber Ajansı* – Ефективне інформаційне агентство;

– сполучення типу “літери + звук + літери”: *ВМЕВКТ* (вимовляється *be-me-be-ke-te*) – *Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı* – Організація Об’єднаних націй з питань освіти, науки і культури.

Кількість літерних та звукових ініціалів таких абревіатур зазвичай відповідає кількості слів вихідного словосполучення: *ГАМНК* (вимовляється *gamhk*) – *Güney Avrupa Müttefik Hava Kuvvetleri* – Об’єднані Військово-повітряні сили НАТО в Північній Європі, *DÖKH* (вимовляється *dökh*) – *Demokratik Özgür Kadın Hareketi* – Демократичний рух вільних жінок.

До розряду абревіатур, які містять початкові букви або звуки слів вихідного словосполучення, також відносяться ініціально-цифрові одиниці, які утворюються сполученням ініціальних абревіатур з цифровим позначенням: *ÖSS-SÖZ-2 – Sözel-2 ÖSS Puanı* – *Бали за другу частину усного завдання із Загальнодержавного іспиту для абітурієнтів.*

2. Комбіновані (змішані), серед яких можна виділити такі підтипи:

а) абревіатури, утворені поєднанням усіченої початкової основи одного чи двох слів з початковими звуками та літерами наступних слів: *SODEP – Sosyal Demokrat Parti* – *Соціал-демократична партія.*

б) абревіатури, утворені зі скорочених початкових елементів словосполучень: *Diskotek – disko – дискотека, diaporozitif – dia – діапозитив.*

в) абревіатури, утворені в результаті поєднання початкової частини одного слова і цілого слова, тобто так звані частковоскорочені слова: *albay (alay+bay) – полковник, tümgeneral (tümen+general) – генерал-майор.*

г) абревіатури, утворені як складноскорочені або частковоскорочені слова на основі великих словосполучень-найменувань. При цьому частина слів опускається. Цей спосіб скорочення допомагає текстам ділових документів зекономити місце та збільшити інформативність своїх компонентів: *İHSANDER – İhracatçı ve Sanayici İş Adamları Derneği* – *Спілка експортерів, промисловців і підприємців Туреччини, MOBDER – Mobilya Sanayicileri İthalat ve İhracatçıları Derneği* – *Асоціація виробників меблів Туреччини.*

д) еліпсовані скорочення слів: *Ne haber? – Naber? – Як справи?, Ağabey – Abi – брат.*

Під час утворення абревіатур зі складу вихідного словосполучення іноді вилучаються самостійні чи службові частини мови, які містять у собі мало інформації, а залишаються скорочення найбільш інформативних слів (іменників, прикметників, віддієслівних імен): *TÜBİTAK – Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu* – *Турецьке науково-технічне дослідницьке товариство, GSYH – Gayrisahi yurt içi hasıla* – *Валовий Внутрішній Продукт.*

3. Графічні – скорочення, що використовуються в письмовій мові і не мають своєї особливої звукової форми, є своєрідним способом скороченого (стенографічного) запису будь-якого слова або словосполучення. Мета їх утворення – раціональна передача одиниць письма, які повторюються і прийнятної інформації за наявності відповідних ситуативних чи контекстуальних умов.

З іншого боку, графічні скорочення можуть перетворюватися на лексичні. Такий спосіб абревіатурного словотвору називають лексикалізацією графічних скорочень. Засвоївши деякі лексичні характеристики (власну вимову та орфографію, можливість утворювати похідні слова, семантико-стилістичний зміст), вони набувають ознак слова.

Абревіатурні утворення вимагають особливої уваги та конкретних рекомендацій, що стосуються правопису та вимови цих слів. Адже будь-які нові слова мають бути оформлені відповідно до існуючих у мові орфографічних норм. Особливо це актуально для такої неоднозначної сфери лексики, до якої відноситься абревіатура. На сьогодні в Туреччині це питання є нагальним. Інколи скорочена

назва простого слова або ж організації може мати декілька варіантів аббревіатур. Наприклад, слово *bakınız* (дивіться), має скорочені форми *bak*, *bk*, *bkz*, *bknz*; *Türkiye Radyo Üst Kurulu* (Вища рада з питань радіо та телебачення Туреччини) може скорочуватись одним з таких варіантів: *RTÜK*, *RÜTÜK*, *RETÜK*, *RTK*.

У зв'язку з налагодженням міжнародних стосунків простежується активне втручання іншомовних слів у аббревіацію турецької мови, що спричиняє тиск на системність мови. Особливо значне поповнення запозичень пов'язане з підсиленням ролі англійської мови у сучасному світі. Вона є основним джерелом запозичених аббревіатур.

Іншомовна аббревіатура існує в мові переважно завдяки транслітерації, транскрипції або функціонує в оригінальному вигляді. Більшість запозичених аббревіатур представлено у сфері інформаційних технологій та ЗМІ.

У ході аналізу мовного матеріалу було виявлено, що при переході з мови-донора у турецьку, аббревіатури зазнають різноманітних адаптаційних змін, що дозволяє виокремити конкретні групи скорочень:

1. Аббревіатури, засвоєні графічно.

Графічна засвоєність іншомовної аббревіатури це передача її на письмі засобами турецького алфавіту: *ABS – Antiblock Brake System*, *ABS – Anti blokaj sistemi – Антиблокувальна система*.

2. Аббревіатури, засвоєні графічно та лексично – це скорочення, які називають предмет, явище, властиві турецькій дійсності та не мають у своєму значенні нічого, що вказувало б на його іншомовне походження: *dal – decaliter* (англ.), *dal – dekalitre* (тур.) – *декалітр*, *Prof. – professor* (англ.), *Prof. – profesör* (тур.) – *професор*.

3. Аббревіатури, засвоєні словотвірно та лексично.

Іншомовне слово, виступаючи похідним, стало входити у визначену словотворчу модель: *USB augıtı – USB пристрій*, *USB girişı – USB роз'єм*, *USB kablo – USB кабель*.

4. Повністю засвоєні аббревіатури.

Це аббревіатури, що адаптувалися на графічному, словотворчому, лексичному, граматичному рівнях турецької мови: *TV (television)* (англ.): Н.в., однина, *TV (televizyon)* (тур.): Н.в., однина.

5. Аббревіатури, засвоєні лексично: *TOEFL – Yabancı dil olarak İngilizce testi* – (з англ. *Test of English as a Foreign Language*) – *Тест з англійської мови як іноземної*.

6. Незасвоєні аббревіатури: *CSI – Crime Scene Investigation – Olay Yeri İnceleme* – *розслідування на місці злочину*.

Запозичені аббревіатури проявляють високу словотвірну активність, утворюють словотвірні гнізда: *VİP – VIP Ajans – ВІП агенція*, *VİP misafir – ВІП гість*, *VİP salon – ВІП салон*, *VİP bölüm – ВІП відділ*, *VİP koleksiyon – ВІП колекція*, *VİP turist – ВІП турист*.

Таким чином, було встановлено, що аббревіація належить до компресивної деривації та є одним з найбільш активних способів словотвору. Численність скорочень вимагає їх систематизації. Процес аббревіації не є довільним і підкоряється певним закономірностям таких рівнів мови, як лексичний і фонетичний.

У третьому розділі “Лінгвопрагматичні особливості абрєвіації у сучасній турецькій мові” виділено прагматичні принципи утворення абрєвіатур, розкрито номінативну та експресивну функції абрєвіації, розглянуто прийоми мовної гри в абрєвіатурах, особливості функціонування омонімічних абрєвіатур, проаналізовано тенденції використання абрєвіатур у сучасній турецькій пресі.

Лінгвістична прагматика як об'єкт свого дослідження визначає співвідношення мовних одиниць і реальних умов їх вживання в комунікативному просторі. Особливу роль набувають місце і час мовної взаємодії, цілі та очікування суб'єктів комунікації.

Утворення скорочень, як і інших лексичних одиниць, не може бути безпідставним; воно регулюється визначеними принципами, які забезпечують його подальше використання та функціонування: принципу економії, принципу емпізи та принципу евфемізації і табування.

Поява нового скорочення, як і поява будь-якого іншого слова, зумовлюється прагматичними причинами, наприклад, потребою дати назву новій реалії і таким чином заповнити лакуну в найменуваннях, потребою повторно називати реалію або дати більш емоційне ім'я, що пов'язано з заміною старого найменування новим і продиктовано незадоволеністю носіїв мови найменуваннями, якими вони користуються.

Абрєвіатури можуть стати базою для утворення нових слів за допомогою традиційних способів деривації (словотворення, словоскладання, інверсія), можуть поєднуватися з іншим способом словотворення, тоді, коли утворенню нової одиниці служать одночасно взаємодія абрєвіації, еліпса і суфіксації: *ABD'liler* – *американці* (від *ABD* – *Amerika Birleşik Devletleri* – *Сполучені Штати Америки*).

Помітним явищем в сучасній мові стає розширення функцій абрєвіатур в тексті. Абрєвіатури здатні проникати в будь-який жанр публіцистичного стилю, в межах якого вони виконують номінативну функцію, при цьому їх понятійне значення може ускладнюватися емоційно-експресивним (передаючи емоційне відношення до позначуваних предметів, явищ чи до адресата). Таким чином, абрєвіатури розширюють кількість функцій, які виконують.

Абрєвіація часто піддається впливу ситуативних, стилістичних факторів і активно використовується у мовній грі.

Мовна гра стала предметом вивчення лінгвістики порівняно недавно, однак досліджується надзвичайно активно. У вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці склалось два основних напрямки у її вивченні: 1) прагматичний, що розглядає специфіку мовної гри як форму мовної поведінки, орієнтованої на досягнення визначеного комунікативного ефекту; 2) операціональний, у рамках якого досліджуються принципи реалізації різних прийомів мовної гри.

У рамках нашого дослідження розглядаємо мовну гру як творчу здатність мовної особистості до породження експресивних номінацій з метою мовного експерименту та прагматичного впливу на співрозмовників. Таке визначення дозволяє відобразити комплексний погляд на проблему та поєднати прагматичний та операційний напрямки у вивченні цього явища.

Потенційні можливості реалізації гри у мові нескінченні. Навмисне створення нових слів відбувається з метою певним чином впливати на реципієнта, створити більш яскраву оболонку стійкої номінативної одиниці, пограти з формою слова, “самовиразитися”.

Сфера застосування мовної гри – тексти художньої та публіцистичної літератури, так як в пошуках виразних засобів автори вдаються до словотворчості. У цьому проявляється особливий характер стилістичної функції мовної гри. Цей характер залежить від ефекту несподіванки. Мовні ігри дозволяють уявити типові риси фрагментів дійсності в оригінальній формі.

Основними прийомами функціонування мовної гри в абрєвіатурних назвах є: **подвійна мотивація** – свідоме використання в якості абрєвіатури цільнооформленого слова: *Her – всі, HER – Halkın Emek Partisi – Народна трудова партія; Ha – ха!* (вигук), *HA – Haber Ajansı – Агентство новин; графічні ігри: графогібрідизація* – оформлення новоутворень за допомогою різних мов: *Wi-Fi ağı – мережа Wi-Fi; точкове оформлення* – *vs. – vesaire – і так далі.*

Мовна гра в абрєвіації поліфункціональна. Прагматична направленість мовної гри у різних сферах мови проявляється по-різному: у ЗМІ на перший план виходить функція соціальної оцінки впливу; у молодіжному слензі та комп'ютерному дискурсі – розважальна.

У сучасній турецькій мові активно поповнюються “старі” групи скорочень та утворюються нові, збільшення їх кількості спричинює розвиток омонімії.

Виділяємо два типи омонімії абрєвіатур:

1. **Омонімія абрєвіатур і загальноприйнятих слів.** Це результат збігу скорочення із загальноприйнятим словом різних частин мови. Можна виділити абрєвіатури-омоніми, які утворюються в результаті природного процесу абрєвіації, і скорочення, моделлю для яких слугували звичайні загальнолітературні слова. Матеріал, який використовується, включає в себе не лише “серйозні” абрєвіатури, але й жартівливі, розмовні. Збіг абрєвіатур здійснюється з такими частинами мови: з іменниками (*AT – Avrupa Topluluğu – Європейська спільнота; at – кінь*), із займенниками (*BEN – Benin Cumhuriyeti – Республіка Бенін; ben – я*), з прикметниками (*ESKİ – Eskişehir Su ve Kanalizasyon İdaresi – Управління водно-каналізаційного господарства м. Ескішехір; eski – старий*), з числівниками (*TEK – Türkiye Elektrik Kurumu – Турецьке управління з електроенергії; tek – один, єдиний*).

2. **Омонімія всередині абрєвіатур.** Такий тип омонімії є графічним збігом різних абрєвіатур: *DB – Denizcilik Bankası – Морський банк; DB – Dışişleri Bakanlığı – Міністерство закордонних справ.*

Особливої уваги заслуговують **міжмовні омоніми** – слова двох мов, які мають однакову чи майже однакову звукову (чи графічну) форму, але відрізняються за значенням. Наприклад, абрєвіатура *APS* має багато різних відповідників. У турецькій мові вона позначає: *APS – Acele Posta Servisi – Сервіс термінової доставки; APS – Avrupa Para Sistemi – Європейська грошова система; APS – Anti-ratınaj sistemi – Антипробуксувальна система.*

Англійською мовою може розшифруватись: *APS – American Physical Society – Американське фізичне товариство, APS – Autoimmune polyendocrine*

syndrome – Аутоімунний поліендокринний синдром, *APS* – *Active protection system* – Активна система захисту, *APS* – *Austrian Peace Service* – Мирна служба Австрії, *APS* – *Advanced planning and scheduling* – Удосконалене планування і складання розкладів, *APS* – *Alternative Press Syndicate* – Альтернативний синдикат преси.

Сучасна лінгвістика приділяє значну увагу вивченню мови засобів масової інформації та перш за все мови преси, яка характеризується жанровим різномаяттям, динамічністю і є своєрідним середовищем для різного типу новоутворень.

Сучасне словотворення, зокрема, процес абрєвіації, яскраво проявляє свої можливості в різних газетних жанрах. Абрєвіатури в текстах часто займають домінуючі позиції.

У залежності від позиційних характеристик, виділяються різні способи введення скорочень і їх розшифровок у тексти сучасної публіцистики (заголовок, зачин, основна частина, кінцівка). Найбільш продуктивна в своєму використанні початкова позиція скорочення і його розшифровки. Найяскравіше вона відображається в рекламних статтях. Четверта позиція, коли розшифровка дається в кінці статті, менш розповсюджена в публіцистиці.

Не менш важливу роль у сучасному спілкуванні відіграють **Інтернет-комунікації та скорочення в смс-комунікації.**

Як одна з ключових галузей сучасного мовокористування, сфера масової комунікації на сьогодні є основним джерелом актуального мовного матеріалу, що дозволяє спостерігати динаміку розвитку мови. Особливість текстів масової інформації полягає у тому, що вони демонструють накладання мовної та інформативної картини світу. З однієї сторони, вони формують уявлення про навколишнє середовище, з іншої відображають та фіксують характерні для сучасного спілкування процеси.

Найбільш ефективно абрєвіатури використовуються у комп'ютерній сфері. Користувачі Інтернету надають перевагу обміну короткими повідомленнями, що, тим не менш, містять максимум інформації.

Досить розповсюдженим явищем в Інтернет-комунікації (форумах, чатах, e-mail) є мовна гра, яка представлена так званими “мережевими абрєвіатурами”, для яких характерні: скорочення довгих фраз чи словосполучень, що часто використовуються, близький до телеграфу синтаксис, відмова від великих літер, знаків пунктуації, використання великої кількості дотепних скорочень. Однією з причин скорочення є економія часу та місця, зусиль, інша ж причина – бажання створити свою, доступну лише для “учасників форуму” мову скорочень, що показує приналежність людини до Інтернет-спільноти. Наприклад: *hg ayşe* – *hoş geldin*, *Ayşe* – ласкаво просимо, *Aйше!*, *22 izm* – *22 yaşında İzmirliyim* – мені 22 роки, я з Ізміру, *e* – *evet* – так, *h* – *hayır* – ні, *çktm* – *çıktım* – я вийшов, *go* – *güzel oyun* – гарна гра.

Таким чином, словотворення, представлене в сучасних ЗМІ, демонструє творче, новаторське відношення автора медіатекстів до мовного матеріалу, активне використання експресивно забарвлених мовних одиниць.

ВИСНОВКИ

Абревіація – відносно новий спосіб словотворення в турецькій мові, хоча ще здавна в деяких релігійних текстах вживались скорочені звертання. Однією з причин їх виникнення була економія письмового матеріалу та часу. Абревіація як словотворчий процес у турецькій мові розглядається з початку ХХ століття.

Невелика кількість дериваційних досліджень скорочень, здійснених турецькими вченими пояснюється тим, що історія теорії абревіації в турецькій мові достатньо молода.

Абревіація є своєрідним відображенням способу мислення людини, результатом задоволення нею своїх потреб у відношенні економного вираження думок та усунення надлишку інформації. Використання абревіатур забезпечує поєднання інформативності та стислості. Абревіатури, будучи засобом економії, реалізують номінативну функцію в мові і несуть експресивну функцію, що активно використовується в письмовій мові.

Абревіація розглядається як безафіксний спосіб словотворення, його продуктом є слово, до складу якого входять основи вихідного слова чи словосполучення в усиченому вигляді.

Абревіатури є компресованими структурними одиницями, що корелюють з різнорівневими одиницями – окремими словами або словосполученнями, які лежать в основі творення абревіатур. Процес скорочення не є довільним і підкоряється певним закономірностям таких рівнів мови, як лексичний і фонетичний. Численність скорочень вимагає їх систематизації.

Проаналізувавши зібраний матеріал, ми виділяємо головні причини появи абревіатур у мові: загальна демократизація мови, спрощення її лексичного складу, закон мовної економії, необхідність у скороченні, а згодом і в символічному записі, що виникає з розвитком науки та виробництва.

Інформативна ємкість, зручність вимови, легка запам'ятовуваність скорочень, особливо акронімів, сприяють росту їх кількості і використанню в різних сферах комунікації, відповідно зростає необхідність більш глибокого та різнобічного аналізу абревіатур, дослідження особливостей їх функціонування.

Класифікація абревіатур має важливе практичне і теоретичне значення для визначення статусу скорочень та їх систематизованого вивчення. Але єдиної класифікації абревіатур у лінгвістиці не існує, кожен дослідник прагне найбільш повно розкрити типологічне групування скорочень, яке ґрунтується на тому чи іншому критерії.

Враховуючи спостереження за особливостями утворення абревіатур у турецькій мові і, керуючись морфологічним та фонетичним критерієм, пропонуємо структурно-типологічну класифікацію скорочень, яка, на нашу думку, відображає сучасний стан розвитку турецьких абревіатур: **лексичні**, серед яких виділяємо ініціальні й комбіновані (змішані) абревіатури та **графічні**.

Абревіатури як продуктивні словотворчі одиниці турецької мови виникли у 60-і–70-і роки ХХ століття. У сучасній турецькій мові абревіатури активно

реалізують мовні дериваційні можливості. На основі скорочень формуються похідні слова різних частин мови, здебільшого іменники та прикметники.

Серед абревіатур існує група, яку складають цілі пласти іншомовних запозичень, насамперед арабські, перські, італійські, грецькі, французькі і англійські, що давно увійшли й сьогодні входять до лексичного складу сучасної турецької мови, вони активно освоюються на всіх її рівнях.

Слід відзначити активізацію іншомовних абревіатур, які так чи інакше прагнуть увійти в сучасну турецьку мовну систему. Особливо велику кількість запозичень складають англійські скорочення, що пов'язано зі збільшенням ролі цієї мови у сучасному світі. Іншомовна абревіатура існує у мові переважно завдяки транслітерації, транскрипції або функціонує в оригінальному вигляді.

Окрім компресивної, абревіатури виконують номінативну та експресивну функції, які у більшості випадків домінують. Скорочені лексичні одиниці часто використовуються у різних мовних іграх, викликаючи позитивну чи негативну оцінку у висловлюванні. Серед найбільш використовуваних у турецькій мові прийомів є зближення абревіатури зі звичайним словом, незвичне розшифрування скорочень, омонімія абревіатур, скорочення власних імен.

Серед лінгвопрагматичних особливостей функціонування абревіатур у тексті можемо виділити: прагнення до активного експресивного вживання абревіатур в письмовій та усній мові на початку ХХ ст., використання прийомів мовної гри абревіатур (подвійна мотивація, графогібридизація, точкове оформлення). Важливим аспектом функціонування мовної гри в скороченнях є порушення звичайної форми абревіатури з метою залучення уваги адресата.

З активним поповненням лексичного складу мови та широким використанням абревіатур виникають і абревіатури-омоніми. Особливістю омонімів в абревіатурі є те, що вони виникають не в результаті розпаду полісемії, тобто значеннєвого поділу одного слова на декілька, а внаслідок морфологічних змін (скорочення може збігатися з самостійними та службовими частинами мови), графічного збігу різних скорочень та шляхом запозичення з інших мов (в основному з англійської мови). Це дозволяє стверджувати, що омонімія абревіатур є неминучим, закономірним результатом стихійного розвитку мови, отже, представляє собою довершену лінгвістичну реалію.

Для уникнення омонімії, застосовують різні способи при творенні та використанні абревіатур: збільшують кількість букв у скороченнях за рахунок літер вихідного сполучення, доповнюють скорочення визначеннями типу: *Anonim Ortaklığı, Genel Müdürlüğü* замість *TP (Türkiye Petrolleri)* – *Турецька нафта* → *ТРАО (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı)* – *Турецьке акціонерне нафтове товариство*.

Абревіація є універсальною та найбільш характерною особливістю сучасної преси та поєднує у собі принципи газетно-публіцистичного стилю: стислість, стандартизацію та експресію.

Для сучасних турецьких газет характерне багатство рекламних текстів, що володіють індивідуальною системою засобів вираження та можуть підлягати розгляду в якості самостійної, відокремленої від інших сфер мови, у якій абревіатури часто використовуються без розшифрування.

Під час аналізу мовного матеріалу ми виділили низку тематичних груп абревіатур, що існували раніше, а також такі, що активно поповнюються у наш час у сучасній турецькій пресі. Серед них виділяємо абревіатури, які називають державні установи, використовуються у сфері економіки, скорочення у текстах військової тематики, технічну лексику, абревіатури на позначення спортивних об'єднань, номінації в області медицини, абревіатури в сфері назв друкованих видань, скорочення у назвах телеканалів, телепередач і фільмів, абревіатури у сфері інформаційних технологій, скорочення у назвах політичних партій і суспільних організацій, міжнародних організацій.

Найбільш розповсюдженими є абревіатури, які належать до економічного та політичного дискурсів; у кожному з типів дискурсу превалюють ініціальні абревіатури: акроніми (41 %) та алфавітні абревіатури (28 %), у той час як змішані зустрічаються значно рідше.

В абревіатурах мова знайшла настільки важливий функціональний та структурно-виправданий засіб, що їх подальший розвиток не викликає сумнівів. Складноскорочені слова не лише активно вводяться у використання в інституційному плані (назви організацій, спілок), але й сприймаються великою частиною суспільства на рівні побутового спілкування.

Наразі, абревіатури різних типів все ширше проникають у всі сфери лексики турецької мови, стаючи повноправними одиницями словникового складу, зареєстрованими словниками скорочень; проходить нормалізація та кодифікація турецьких стилістичних норм та термінологічних систем. Аналіз розвитку скорочених одиниць в історії турецької мови показав збільшення їх кількості, зростаючу частотність, еволюцію цього способу словотворення, пов'язану з постійним накопиченням якісних та кількісних змін, можливості використання абревіатур в переносному значенні та у явищах мовної гри.

Абревіатури, як і повноцінні лексичні одиниці, мають свою історію, семантику та сферу використання. За специфікою складноскорочених слів можна вивчити мову конкретної епохи. Так чи інакше, абревіація пройшла перевірку часом і продовжує залишатися живим, динамічним та перспективним явищем.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Виклюк І. В. Структурні особливості абревіатур у сучасній турецькій мові / І. В. Виклюк // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Сімферополь, 2013. – Т. 26 (65). – №1. – Ч.1. – С. 383–388.

2. Виклюк І. В. Специфіка функціонування абревіатур у сучасній турецькій пресі / І. В. Виклюк // Мовні і концептуальні картини світу : [зб. наук. пр.]. – К. : ВПЦ “Київський університет”, – 2013. – Вип. 46. – Ч. 1. – С. 210–218.

3. Виклюк І. В. Зародження та функціонування аббревіатур-омонімів у турецькій мові / І. В. Виклюк // Мовні і концептуальні картини світу : [зб. наук. пр.]. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2014. – Вип. 50. – Ч. 1. – С. 149–154.

4. Виклюк І. В. Теоретичні засади вивчення аббревіації (на матеріалі турецької мови) / І. В. Виклюк // Сходознавство. – К. : Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України, 2014. – Вип. 65–66. – С. 43–55.

Публікації в періодичних іноземних виданнях:

5. Выклюд И. В. Лингвопрагматические особенности функционирования аббревиатур в турецком языке / И. В. Выклюд // Science and Education a New Dimension. Philology. – Budapest, 2015. – Issue : 56. – № III (11). – P. 41–44.

Публікації в інших виданнях:

6. Выклюд И. В. Теоретические основы анализа аббревиатур в лингвистической науке (на материале турецкого языка) / И. В. Выклюд // Вопросы тюркской филологии. – Вып. X : Материалы Дмитриевских чтений. – М. : Издательство МБА, 2014. – С. 33–46.

АНОТАЦІЯ

Корнієнко І. В. Аббревіація у сучасній турецькій мові: дериваційний та лінгвопрагматичний аспекти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2016.

Дисертацію присвячено дослідженню дериваційних та лінгвопрагматичних аспектів аббревіації у сучасній турецькій мові. У роботі висвітлено загальнонаукові підходи до понять “аббревіація” та “аббревіатура”, проаналізовано існуючі класифікації турецьких аббревіатур та скорочень, уточнено історію їх виникнення, формування та розвитку, сформульовано основні причини появи аббревіації, охарактеризовано словотворення та описано основні способи деривації сучасної турецької мови. Запропоновано авторську структурно-типологічну класифікацію турецьких аббревіатур, яка найбільш повно відображає їх сучасний стан розвитку у мові. Досліджено специфіку фонетичного та графічного оформлення скорочень. З’ясовано семантичні особливості вживання запозичених аббревіатур у сучасній турецькій мові та вперше розглянуто їх лінгвопрагматичні характеристики. Визначено прагматичні принципи утворення аббревіатур, виявлено основні функції скорочених лексичних одиниць, розкрито феномен мовної гри в аббревіатурах, особливості функціонування омонімічних скорочень та тенденції використання аббревіатур у сучасній турецькій пресі.

Ключові слова: аббревіація, аббревіатури, деривація, структурно-типологічна класифікація, лінгвопрагматика, мовна гра, омоніми, турецька преса.

АННОТАЦІЯ

Корниенко И. В. Аббревиация в современном турецком языке: деривационный и лингвопрагматический аспекты. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.13 – языки народов Азии, Африки, аборигенных народов Америки и Австралии. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена исследованию деривационных и лингвопрагматических аспектов аббревиации в современном турецком языке. В работе конкретизированы общенаучные подходы к понятиям “аббревиация” и “аббревиатура”, проанализированы существующие классификации аббревиатур и сокращений, уточнена история их возникновения, формирования и развития, сформулированы основные причины возникновения аббревиации, охарактеризовано словообразование и описаны основные способы деривации современного турецкого языка. Предложена авторская структурно-типологическая классификация турецких аббревиатур, которая наиболее полно отображает их современное развитие в языке. Исследована специфика фонетического и графического оформления сокращений. Проанализированы семантические особенности употребления заимствованных аббревиатур в современном турецком языке, а также рассмотрены их лингвопрагматические характеристики. Определены прагматические принципы образования аббревиатур, выявлены основные функции сокращенных лексических единиц, раскрыт феномен языковой игры в аббревиатурах, особенности функционирования омонимических сокращений и тенденции использования аббревиатур в современной турецкой прессе.

Ключевые слова: аббревиация, аббревиатуры, деривация, структурно-типологическая классификация, лингвопрагматика, языковая игра, омонимы, турецкая преса.

ABSTRACT

Korniienko I. V. Abbreviation in modern Turkish language: derivative and linguopragmatic aspects. – Manuscript.

A thesis for an academic degree of a Candidate of Philology, specialty 10.02.13 – languages of the peoples of Asia, Africa, aboriginal peoples of America and Australia. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The primary purpose of this study is to determine derivative and linguopragmatic aspects of the abbreviation in modern Turkish language. This thesis examines the theoretical bases of the abbreviation, defines the terms “process of abbreviation” and “abbreviation”, specifies the main factors of this type of word formation in language, namely, linguistic (tendency of linguistic economy, aspiration for analyticity, the influence

of other languages as a result of language contact) and extralinguistic factors (social development, scientific, technological and social progress, political and economic events, aesthetic tastes of specific period). The main types of Turkish derivation are described.

About 1500 abbreviations of different structural-semantic types, as a research material, were used as a basis for author's structural-typological classification of modern Turkish shortcuts. The factual material was collated from the published serial publications (newspapers "Hürriyet", "Radikal", "Sabah", "Tercüman", "Zaman", magazines "Ekonomik Forum", "İtkib Forum"), mass media (Internet, "Beyaz TV", "CNN Türk", "Habertürk", "Halk TV", "Kral TV", "STAR TV", "TRT Haber" TV-programmes and "Açık Radyo", "İstanbul FM", "Medya FM" radio-channels), scientific, official-business, colloquial, verbal and written texts from 1995 to 2016. For the study was also used lexicographical material such as Turkish spelling dictionaries (O. Adalı "Ana Yazım Kılavuzu" (2015), Ş. Akalın "Yazım Kılavuzu" (2008), dictionaries of abbreviations (C. Çobanlı "Ulusal ve uluslararası kısaltmalar ve kısa adlar" (2001 p.), B. Fidan "Kısaltmalar kılavuzu" (2002 p.), an explanatory dictionaries (T. Öztürk "Türkçe sözlük" (2016).

Existing classifications of the abbreviations and shortcuts were analyzed. The history of their origin, formation and evolution were characterized and clarified. Author proposes the typological classification of the Turkish abbreviations that represents their current state of development in language. Phonetic and graphic features of the shortcuts were described. The semantic features of use of foreign abbreviations were analyzed.

For the first time in the history of the Ukrainian linguistic Turkology linguopragmatic peculiarities of abbreviation in modern Turkish language were examined. This thesis analyzes pragmatic principles of abbreviations in particular: a principle of economy, a principle of emphasis, a principle of euphemisation and tabooing. Nominative and expressive function of these principles were considered.

The use of abbreviations as a means of expression, artistic expression, language games, and pragmatic action was analyzed. Language game in the abbreviation is polyfunctional. The pragmatic orientation of language games in different areas of language is shown in different ways: on the media the function of social impact assessment comes to the foreground; in the youth slang and computer discourse – entertainment. Expressiveness of usage can be achieved by implementing extraordinary phonetic words (phonetic expression), or by updating unusual semantic setting (semantic expression). Such use of abbreviations can be regarded as a universal tendency of their functioning.

The use of methods of language games in modern Turkish language (double motivation, graphical hybridization, pointing) were examined.

The genesis of the abbreviations-homonyms, as one of the parts of lexical system of Turkish language, was described in this study. Two types of the homonymy were examined: homonymy in the abbreviations and conventional words; the internal homonymy in abbreviations. Special attention was focused on interlingual homonyms (words that sound alike but have different meanings).

This survey shows specific peculiarities of the usage of abbreviations in modern Turkish press that are common for modern Turkish newspapers. Main modern trends were identified.

Different types of abbreviations deeply penetrate into all fields of vocabulary and become a full part of word stock. Due to diverse functions and structure of abbreviations, their further development is undisputed. Abbreviations are not only actively used by institutions, but also perceived, by large part of society, as an integral part of everyday communication.

Keywords: abbreviation, short cuts, word formation, structural-typological classification, linguopragmatics, language game, homonyms, Turkish press.